

ŠTEFEKOVI

Naši susjedi, Štefekovi, doselili su iz Bjelovara. Kako je mužu, uz prezime, i ime bilo Štefek, ženu su, umjesto Marija, jednostavno zvali Štefekica.

Štefek je radio na željeznici, Štefekica je bila domaćica. Meni je predstavljala baku koju nikada nisam imala.

Štefekica me jednom odvela u svoju rodnu kuću, gdje sam noću tonula u vlažne, mekane tuhice, a danju, na ulici, uzalud je molila da mi kupi sladoled iz drvenih kolica...I sladoledar i sladoled izgledahu besprijeekorno čisti, no Štefekica je tvrdila da je sladoled "otrovan". Djeca koja ga jedu "odmah idu u bolnicu".

Sladoledar je otišao dugom, pustom ulicom, odnijevši sa sobom, naravno, i moj sladoled...I danas se znam pitati kakav mu je bio okus?

Štefekovi su nekad imali sina, no taj je 1945. - tri godine prije nego sam se ja rodila - nestao zajedno sa svojim avionom; bio je avijatičar domobranske vojske...Poziv je dobio pred sam kraj rata. Moja mu je majka savjetovala da se sakrije ("Kaj bi te vlovili", uvjerala ga je, "samo se ti skrivaj!"), no predugo je oklijevao; najzad je postalo prekasno...

Tijelo mu nikad nije pronađeno, pa su Štefekovi - osobito Štefekica - počeli zamišljati da je živ, i da je tko zna kako dospio u Ameriku. S tom su pričom upoznali i susjedstvo. Kad se Štefekica jednog dana počela pitati kako to da im sin iz Amerike nikad ne piše, stiglo je prvo pismo: napisao ga je sam Štefek da utješi svoju ženu.

Na pismu je bio žig zagrebačke pošte, no što je jedan žig prema ponovo pronađenom sinu? Tobožji sin je javljao da se u Americi oženio, da ima djecu, kuću, da radi u tvornici...A dotadašnje nejavljanje opravdavao je prezaposlenošću i teškoćama sa kojima se susreo po dolasku u novi svijet...

Otada su pisma stizala nekoliko puta godišnje. U jednom od njih pojavila se i fotografija tobožjih unučića; bijahu to djeca nekih Štefekovih znanaca...

Štefekica bi se koji put znala pitati hoće li prije smrti vidjeti svog sina i unuke, no Amerika je, na sreću, bila dovoljno daleko da to pitanje ostane retoričko...

Usljed van materične trudnoće na bubregu Štefekica je izgubila taj bubreg, i otada je živjela kao poluinvalid, odnosno: nije više mogla biti žena svom mužu.

On je stalno govorio kako ona "neće dugo", tiho, s krivnjom, no sasvim uvjerenom – onako kako je opravdavao i pisanje onih pisama – značajna izraza na svom tamnocrvenom licu. Sav bijaše uglast i ukočen, kao kakav štap, te je priča o njenom umiranju djelovala još pouzdanije, tj. kao da Štefekica samo što nije izdahnula, te on već zauzima žalobnu udovačku pozu...

Kad ona umre, naviještao je, on će se opet oženiti, ponovo doći do prave, zdrave žene...Kandidatkinja bi bila svaka kojoj bi to povjerio, stara, mlada, udana, slobodna ili udovica, jer je Štefek s vremenom postao opsjednut tim planom. Tako nije primjećivao kako godine prolaze, deset, dvadeset, najzad je prošlo i trideset...

Stanovali su u jednosobnom nekomfortnom stanu u podrumu, s rešetkama na prozorima sobe i kuhinje, i u njemu živjeli jednako kao što su živjeli u seljačkoj kući iz koje su došli. U sobu – s bračnim krevetima, psihom, dva dvokrilna ormara i škrinjom – odlazili su samo spavati; cijeli život odvijao se u kuhinji.

Premda su imali tekuću vodu, točili bi je iz slivnika u limenu kantu koja je stajala postrance, na klupici, pokrivena drvenim poklopcem. A na poklopcu je bila kutlača koja je ukućanima istodobno služila i kao čaša.

Svakog jutra prali su se do pojasa u lavoru.

Jednom tjedno, subotom, kupali su se u koritu.

Vodu su grijali samo za kupanje u subotu, na ugrađenom, bijelo opločenom štednjaku na drva, koji nikada nisu srušili, kao ostali stanari. Nikada nisu nabavili hladionik, mašinu za pranje rublja ili barem sušilo za kosu. Od čuda tehnike koristili su samo lampu, odnosno žarulju – tako slabu da je podsjećala na svijeću.

Jutrom, poslije pranja, Štefekica bi raspletala pletenice – tanke i bezbojne – raščesljala kosu, opet je uplela, te pletenice omotala oko glave, učvršćujući ih ukosnicama, crnim i vitičastim poput kakvih kukaca. Česljala se u bijeloj košulji bez rukava i pri tom bi joj podrhtavalo bijelo, mekano meso na podlaktici...

Rublje je obavezno štirkala, peglala bez nabora(razumije se, željeznom peglom na žeravicu)i potom uredno slagala u svoj vlažni ormar.

Svakog proljeća i jeseni, dok nije bilo toliko automobila, Štefekica i Štefek iznijeli bi pred kuću svoja dva "štokrla", i tamo sjedili na suncu, mirni poput mačaka – dvoje ljudi koji su na svijetu nekako izgubili svrhu, i koji su, otkad ih znam, izgledali isto: on, vječno star, tamnocrven i uspravan, u crnom odijelu, crnom šeširu i bijeloj košulju sa crnom

«ISPOD STOLA », zbirka priča, AGM, Zagreb, 2001.

kravatom, nalik dvobojnoj ptici močvarici; ona, također vječno stara i uspravna, u podužoj suknji s podsuknjom, preko koje je nosila pregaču, s vunenim heklanim šalom na leđima(radi propuha!) i bezbojnom maramom na glavi...

Oko sebe su širili laki miris vlage...

Ako je on pripadao pticama, ona je pripadala glodavcima: bijaše to krupno, mekano, tužno dobroćudno lice dabra.

Štefekica je umrla naglo, kad joj je najzad otkazao onaj preostali bubreg, na što je njezin muž čekao dugih trideset godina.

Štefek je njenu smrt primio onako kako se na nju pripremao, značajna izraza na tamnocrvenom licu.

Sad će se konačno moći opet oženiti, bijaše poruka tog suviše značajnog izraza, na kojem se tuga nije čak ni nazirala: valjda ju je odtugovao još prije trideset godina!

Tražio je ženu, ali je ostajao sam.

Na proljeće i jesen i dalje je izlazio pred kuću, no ulicu je u međuvremenu osvojio promet, tako da više nije iznosio stolicu.

Stao bi pod nadstrešnicu i tamo ostao satima, i dalje dvobojan i nepokretan poput kakve ptice močvarice...

Povremeno bi zaustavio kakvog susjeda da mu pokaže tek pristiglo "pismo svog sina iz Amerike".

Smrću Štefekice nije ih prestao pisati; samo ih je sada slao samom sebi!

Neposredno pred smrt Štefek se ipak još jednom oženio, za neku udovicu koja je trebala stan za svog sina.

Poslije pogreba udovica je priredila karmine preko noći pretvorivši spavaću sobu u boravak...

Tada sam prvi put sjedila za stolom u toj sobi s rešetkama na prozorima.

Od namještaja su ostali samo ormari i škrinja, a uneseni su kauč i stol sa stolicama...Na zidu, iznad mjesta gdje su se nekad nalazila dva bračna kreveta, još se mogla vidjeti velika, zlatno uramljena, retuširana fotografija Štefekice i Štefeka u boji, starija čak i od zida na kojem je visjela...

Bijaše, naime, snimljena na dan njihovog vjenčanja.

«ISPOD STOLA », zbirka priča, AGM, Zagreb, 2001.

Boje na fotografiji bijahu vedre, lica mlada i nasmiješena – kao da su ljudi na njoj pripadali nekom drugom svijetu; valjda onom gdje se Štefekica još zvala Marija!

Udovica je, malo zbunjeno povelala razgovor o Štefekovom "sinu iz Amerike", koji se "više ne javlja", a ona mu "ne uspijeva pronaći adresu", te se zabrinjavala "da nije zainteresiran za stan", no umirili su je tvrdeći da "nije zainteresiran ni za što"...

"Sretan je, imućan, i ne misli se vraćati!"

Udovica se na te riječi malo zamislila, onda se oraspoložila i veselo odskakutala po kolače.